

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola

Kéryné Kaszás Ágnes Roxán

Korlátok és lehetőségek, avagy a kartelltilalom büntetőjogi szabályozásának
helye a magyar jogrendszerben

Doktori értekezés tézisei

Témavezető: Gál István László habilitált egyetemi docens

Pécs 2013

I. A témaválasztás indoka, a kutatás célkitűzései

A kartelltilalom hatékony üldözése világszerte számos jogrendszer kiemelt prioritást élvező feladata, mivel a korszerű piacgazdaság alapvető feltétele, hogy a gazdasági szereplők kapcsolataiban érvényre jussanak a tisztességes piaci magatartás alapvető követelményei, és a gazdasági verseny szabadsága megfelelő védelemben részesüljön. Ez garantálja a gazdaság stabilitását, kiszámíthatóságát, mely tulajdonságok mind az államokon belüli, mind a nemzetközi gazdálkodás dinamikus működésének biztosítékai.

Az értekezés tárgyának jelentőségére utal, hogy az első magyarországi kartelljoggal kapcsolatos törvény a demokratikus piacgazdaság bevezetése előtt, a szabad verseny szempontjából kedvezőtlen viszonyok ellenére 1931-ben született meg. A rendszerváltás után Magyarország Alkotmánya alapelveként rögzítette a piacgazdaság védelmére vonatkozó állami kötelezettséget, a szabad verseny követelményét,¹ melynek eredményeképpen kezdetét vette a kartellcselekmény hatékony üldözését elősegítő jogalkotási folyamat. Megszületett *a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény (a továbbiakban Tpt.)*, majd a jelenleg is hatályos, *a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban Tpv.)*, így mind a politikai, mind a jogszabályi háttér adott volt a kartellek közigazgatási úton történő üldözéséhez.

A büntetőjogi szabályozás igénye csak Magyarország 2004-es EU-csatlakozása kapcsán merült fel. Mivel a közösségi támogatások jelentős része kerül kiosztásra közbeszerzési eljárások során, a koncessziós eljárások pedig az állam vagy a helyi önkormányzat által végezhető, kiemelt jelentőséggel rendelkező gazdasági tevékenységek gyakorlására irányuló időleges jog átengedésére irányulnak, ezen eljárások tisztasága fokozott védelmet kíván, így a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más törvények módosításáról szóló 2005. évi XCI. törvény 14.§-a 2005. szeptember 1-jei hatállyal bevezette a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 296/B.§-át (melyet 2013. július 1-jei hatállyal a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 420.§-a váltott fel). Az említett tényállás büntetni rendelte a közbeszerzési és koncessziós eljárás során megvalósított versenykorlátozó magatartást.

---

¹ Magyarország Alaptörvénye M) cikk (2) bekezdésében továbbra is előírja a tisztességes gazdasági verseny feltételeinek biztosítását.

A fentebb vázolt, több jogágot is érintő jogalkotási tevékenység indokoltságát, valamint a kartell-megállapodások felderítésének elősegítésére irányuló kutatások örök aktualitását jelzik azok a gazdasági és társadalmi károk, melyekkel a kartelltevékenység eredményeképpen bárki szembesülhet mindennapokban. Az okozott károk pontos számszerűsítése nehéz, illetve adott esetben lehetetlen, azonban a nemzetközi tapasztalatokból kiindulva sok száz kartell magatartása alapján következtetni lehet arra, hogy mekkora kárt okoztak és okoznak a kartellek együttesen Magyarországon. A külföldi és magyar jogesetek tekintetében megfigyelt, igazolhatóan kartellműködés által generált felárak segítségével megállapítható, hogy nagyságrendileg mennyivel is nőttek a fogyasztók többletkiadásai a kartelltevékenységnek köszönhetően.

A kartellek által okozott társadalmi károk jelentősége és mértéke meghaladja az anyagi károkat. A magasabb ár miatt a piacon kevesebb termék fogy, mint versenykörülmények között, a piacon megszűnő versenynyomás pedig érdektelenné teszi a vállalatokat a termékválaszték bővítésében, és a minőség javításában.² Az árszínvonal emelkedése következtében holttenger-veszteség is keletkezhet, ami azt jelenti, hogy egyes vevők a magasabb árak miatt nem tudják megvenni a kívánt terméket, helyette kénytelenek beérni rosszabb minőségű áruval, amit egyébként nem választottak volna.³

A kartelltevékenység kártékony jellegét erősíti, hogy a jogsértő magatartást tanúsító piaci szereplők felelősségre vonása nagy valószínűséggel elmarad. A brit versenyhatóság becslése szerint a kartelleknek évente csupán körülbelül 15 százalékára derül fény. Valószínű, hogy a GVH által felderített kartellcselekmények is csupán a ténylegesen elkövetett jogsértések töredékét képezik. A brit becslés szerinti felderítési arányt és a számításnál figyelembe vett legnagyobb hazai kartellek ismert működési idejét alapul véve az összes működő kartell által okozott társadalmi kár a vizsgált kartellek által okozott 64 - 142 milliárdos kárnak többszöröse is lehet, és a kár becsült összege elérheti a 160 – 356 milliárd forintot.⁴

A kartell-megállapodásoknak a gazdaságra és társadalomra gyakorolt negatív hatására tekintettel elengedhetetlen a kartellcselekmények felderítésének javítása a jogalkotó által megfogalmazott tilalom által érintett valamennyi jogág tekintetében. E törekvés fokozottan

---

² <http://www.megfeleles.hu/kartell#mi-a-kokemeny-hard-core-kartell> (2013.05.17.)

³ Tóth Tihamér: Az Európai Unió versenyjoga. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest 2007. 155.o.

⁴ <http://www.megfeleles.hu/kartell#mi-a-kokemeny-hard-core-kartell> (2013.05.17.)

indokolt, illetve szükséges a kartelltilalmat a büntetőjog oldaláról megközelítő tényálláshoz kapcsolódó számonkérési mechanizmus vonatkozásában, ugyanis a kartellcselekmény büntethetőségét elsőként megállapító tényállás hatályba lépése óta nem alakult ki a kartell-megállapodásban részes természetes személyek büntetőjogi számonkérésre irányuló gyakorlat. A hiányzó joggyakorlat következtében a büntetőjogi tényállás megalkotásával kapcsolatban számos kérdés vetődött fel. Vajon kellőképpen indokolt és előkészített volt az új tényállás bevezetése? Vizsgálni kell, hogy a kartellbűncselekmény jelen formájában milyen szerepet tölt be a magyar és a közösségi kartelljogi rendelkezések között, milyen tanulságok vonhatók le a kartellmagatartásokkal kapcsolatos külföldi szabályozási megoldások vizsgálatát követően, továbbá tisztázandó, hogy a kartellezés üldözését szabályozó jogágak rendelkezései miként harmonizálnak egymással, elősegítik-e egymás érvényesülését, illetve a kartellcselekmények hatékonyabb számonkérését.⁵ Az értekezésemben az említett kérdések mentén elemeztem a kartell-megállapodásokkal vagy azok valamely jogági vetületével kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket és a gyakorlatban érvényesülő jogalkalmazást, törekedve arra, hogy a kapott válaszok, továbbá az azok vonatkozásában megfogalmazódó de lege ferenda javaslatok ténylegesen alkalmasak legyenek a kartellbűncselekménnyel kapcsolatos büntetőjogi számonkérés elősegítésére.

II. Kutatási módszertan; az értekezés felépítése

A kartelljelenség mibenlétének, alapvető ismérveinek meghatározása, valamint annak a versenyre gyakorolt hatásának bemutatása elengedhetetlen a fentebb jelzett kutatási cél gyakorlati jelentőségének igazolásához, továbbá az értekezésben bemutatásra kerülő részletszabályok gyakorlati hatásának értelmezéséhez, elemzéséhez, ezért a kutatás során először törekedtem az értekezés tárgyaként megjelölt társadalmi jelenségről a lehető legaprólékosabb ismeretanyagot elsajátítani, illetve értekezésem első érdemi kérdéseket tárgyaló fejezetében bemutattam a feltárt információkat.

A leírtaknak megfelelően az értekezés 2. számú fejezetében ismertettem a kartelltilalom szabályozásának történetét. A kartelltilalommal kapcsolatos rendelkezések változásainak,

---

⁵ Akad olyan álláspont, mely szerint a kriminalizáció nem feltétlenül elengedhetetlen eszköz a versenyjogi jogsértések tekintetében. /Vö. Wils, Wouter P.J.: Is Criminalisation of EU Competition Law the Answer. In: Enforcement Economic and Legal Implication for the EU Member States, Edited by: Katalin. J. Cseres, Maarten Pieter Schinkel, Floris O.W. Vogelaar, Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA 2006. 61.o./

fejlődéstörténetének bemutatása során törekedtem a jogsértést elkövető piaci szereplők felelősségre vonása szempontjából lényegi változások számonkérési gyakorlatra kifejtett hatását hangsúlyozni, illetve elemezni. Fokozott figyelmet fordítottam a számonkérési gyakorlat tekintetében releváns tárgykörökre, így különösen a felderítési eszközökre, a szankciókra, valamint a piacfelügyeleti tevékenységre vonatkozó szabályokra.

Az értekezés 3. számú fejezetében definiáltam a kartell fogalmát, meghatároztam a versenykorlátozó megállapodások megkötését ösztönző piaci körülményeket, illetve gyakorlati példákkal illusztrálva részleteiben ismertettem a kartellcselekmény által okozott gazdasági és társadalmi károkat.

Ezt követően az értekezés 4. számú fejezetében összehasonlító elemzések segítségével tanulmányoztam a versenykorlátozó megállapodásokkal kapcsolatos uniós és nemzeti szabályokat. Álláspontom szerint meghatározott magatartásra vonatkozó jogszabályi tilalom csak akkor bír gyakorlati relevanciával, ha a jogalkotó a tilalom kikényszerítéséhez elengedhetetlen felderítési eszközöket és szankciórendszert is a tilalom érvényesítésére felhatalmazott szerv rendelkezésére bocsátja, ezért ezen adottságokra a büntetőjoggal párhuzamos jogterületek rendelkezéseinek vizsgálatakor, illetve az összehasonlító elemzés eredményeként megfogalmazott következtetések rögzítésekor fokozott figyelmet fordítottam.

Először az uniós, illetve a magyar versenyjog anyagi jogi szabályait és eljárásrendjét vettem össze a vizsgált büntetőtényállás rendelkezéseivel. Tanulmányoztam az anyagi jogi rendelkezések hatályát, illetve a tiltott elkövetési magatartások körét, valamint a számonkérési gyakorlatot. Igyekeztem felmérni, hogy a versenyjog által már meghonosított számonkérési rendszerhez miként tudna a büntetőjog eredményesen csatlakozni.

A büntetőjog és versenyjog viszonyának tanulmányozását követően megvizsgáltam azon eljárások szabályrendszerét, amelyek védelmét a kutatás tárgyát képező büntetőjogi tényállás ellátja. A kartelltilalom büntetőjogi vetületét rögzítő tényállás keretdiszpozíció, így a bűncselekmény megvalósulásának feltételei csak az irányadó háttérszabályok - azaz a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény, a közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény, valamint a koncesszióról szóló 1991. évi XVI. törvény és egyéb koncesszióval kapcsolatos ágazati szabályok - vonatkozó rendelkezéseinek ismeretében állapíthatók meg.

A keretdispozíciót kitöltő előírások determinálják a tényállás által védeni kívánt jogi tárgy tartalmát, az elkövetési magatartások mibenlétét, továbbá az említett előírásokból ismerhetők meg azon eljárási szabályok, amelyek megszegése az elkövetési magatartások megvalósulására utal. A kerettényállás tartalmát meghatározó háttérjogszabályok szabályozzák azon ellenőrzési mechanizmusokat is, amelyek elősegítik a büntetőjogi relevanciával bíró szabálysértések feltárását. A leírtak értelmében megállapítható, hogy a kartellbűncselekmény tényállási elemeinek értelmet kölcsönző háttérrendelkezések tartalma, illetve a vonatkozó joggyakorlat befolyásolja a büntetőjogi felelősségre vonás sikerét, illetve annak gyakorlati jelentőségét, ezért ezek elemző bemutatása elengedhetetlen. A leírtakra figyelemmel górcső alá vettem a közbeszerzési és a koncessziós eljárások szabályait.

A közbeszerzések világához a köztudatban számos, jellemzően a sejtelen stádiumában megrekedt korrupciós legenda kapcsolódik, melyek a várt felelősségre vonás elmaradása miatt gyakran képezik közfelháborodás tárgyát. Kérdés, hogy az esetek többségében a botrányt kavarázó események törvénysértő jellege vonatkozásában a sejtelen miatt nem váltja fel a bizonyosság, illetve bizonyítottság.

A közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos jogsértések feltárára törekvő hatóságoknak a felderítés folyamán meg kell küzdeni a közbeszerzési eljárásokat jellemző misztikummal, amely elsősorban a közbeszerzési eljárások lebonyolítására vonatkozó szabályok összetettségére, bonyolultságára, ismeretlenségére vezethető vissza.

A fentebb leírtakra tekintettel megkíséreltem összefoglalni azokat az alapvető közbeszerzési ismereteket, amelyek elsajátítása nélkülözhetetlen a közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos bűncselekmények vizsgálatához, majd rátértem azon visszaélések és a gyakorlatban érvényesülő elkövetési jellegzetességek bemutatására, amelyek büntetőeljárás tárgyát képezhetik.

Az említett vizsgálatok eredményét az 5. számú fejezet tartalmazza. Ismertettem az ajánlatkérő típusára vonatkozó rendelkezéseket, a lehetséges beszerzési tárgyak típusát, a büntetőjogi relevanciával is bíró egybeszámítási szabályokat, valamint a közbeszerzési eljárások egyes fázisairól, és azokkal kapcsolatos munkamenetről összefoglalót készítettem. Kiemeltem továbbá a közbeszerzési eljárások lefolytatása vonatkozásában releváns, versenyvédelmi szempontokat szolgáló garanciális szabályokat.

A 6. fejezetben a koncessziós eljárásokkal kapcsolatos szabályozási anomáliákat tártam fel, hangsúlyozva a kiírás tartalmával, előkészítésével, valamint a pályázatok értékelésével

kapcsolatos versenyvédelmi garanciák hiányát. A jelen fejezetben belül megemlített szabályozás anomáliákat esettanulmányok ismertetésével is hangsúlyoztam.

A 7. számú fejezetben rögzített nemzetközi kitekintés keretein belül ismertettem az osztrák és a német kartelljog releváns rendelkezéseit. Megvizsgáltam, hogy a büntetőjogi, illetve a versenyjogi szabályozás viszonya hogyan alakul a vizsgált államok esetében, milyen felderítést elősegítő eszközről rendelkezett vonatkozásukban a jogalkotó, továbbá mik a felelősségre vonás alóli menetsülés feltételei.

III. A kutatás főbb eredményei

A versenyjog engedékenységi politikájának érvényesítése tekintetében komolyabb nehézségeket okozott az engedékenység büntetőjogi és versenyjogi vetületeinek összehangolása, azonban mára ezt szinte teljes mértékben orvosolta a jogalkotó. Mivel a tilalom tárgyát képező magatartás nyereségorientált, egyértelmű, hogy a hatékony számonkérési gyakorlatnak elsősorban a kartelltagok anyagi motivációját kell megtörnie, azaz a kartellcselekmények üldözésének sikere tekintetében kulcsfontosságú a GVH bírságolási politikája, amely ugyan most jelentősen megújult, azonban a kartelltagok által is jól ismert bírságmaximalizálásra tekintettel mégsem alkalmas maximális elrettentő erő kiváltására.

A kartellcselekmények elsősorban vállalati érdekeket tükröznek, ezért versenyjog által is tiltott elkövetési magatartások büntetőjogi eszközökkel az érintett természetes személyeken keresztül nem szoríthatók vissza, tekintettel arra, hogy cégérdekeknek megfelelő megállapodás végrehajtására rendelt természetes személyek cserélhetők. A kartellbűncselekmény számonkérésére irányuló büntetőjogi gyakorlat legnagyobb eredménye az lehet, ha az elkövetőknek a versenyjogi bírság mellett a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülhetetlenségével is számolni kell. A büntetőjogi szankció nagy összegű bírságok kötelező velejárájaként lenne alkalmas arra, hogy érdemben hozzájáruljon a kartellcselekmények felszámolásához. E cél eléréséhez azonban elengedhetetlen, hogy a büntetőjogi szabályozás harmóniában legyen a kartell-megállapodások felszámolása szempontjából alapvető fontosságú versenyjogi szabályokkal. Az uniós és hazai versenyjog vonatkozásában ugyan apróbb eltérések megfigyelhetők, azonban ezek nem olyan jelentősek, hogy kartellbűncselekmény számonkérésével kapcsolatos hazai gyakorlatot befolyásolja.

Ami felderítési eszközöket érinti, megállapítható, hogy a kartellmagatartások felderítésének eredményességét jelentősen fellendítené, ha a GVH is jogosult lenne az illetékes nyomozó hatóságot megillető bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés kezdeményezésére. A nyomozó hatóságot megillető egyéb titkos jogosítványok (pl.: fedett nyomozók alkalmazása) szintén elősegítenék a kartelltevékenységek nagyobb arányú felderítését. A nyomozó hatóság a GVH-val ellentétben piacfelügyeletet nem lát el, ezért a a nyomozó hatóságot megillető imponáló felderítési eszközök a kartellekkel szembeni harc tekintetében vélhetően kihasználatlanok maradnak, a GVH viszont az egyre kifinomultabb technikákkal szemben hasznukat venné. Ahogy azt már fentebb említettem, a GVH által kiszabható bírság maximumát törölni kellene. A büntetőjogi tényállás által rögzített szabadságvesztés mértéke ugyan nem elrettentő, azonban a versenyjogi számonkérés domináns szerepe miatt ez jelen esetben nem is lehet cél.

A közbeszerzési eljárások vonatkozásában megállapítottam, hogy jóllehet a jogalkotó számos garanciális szabállyal igyekszik védeni a verseny tisztaságát, mégis akad számos kiskapu, ami megkönnyíti a visszaélések lebonyolítását. Az említett szabályozási hibák, hiányosságok jelentősen megnehezíthetik a büntetőjogi számonkérést, hiszen az írott, verseny védelmére irányuló eljárási szabályok megsértése támpont lehet a közbeszerzési eljárások tekintetében kevés jártassággal rendelkező nyomozó hatóságnak. Az ajánlatkérők vonatkozásában megállapítható, hogy jellemzően nem segítik elő a versenyjogi visszaélések felderítését, sőt a GVH határozatai értelmében sokszor szerves részei, értelmi szerzői a jogsértéseknek. Álláspontom szerint a GVH-nak az ilyen jellegű magatartásokkal szemben a kartellek számonkérése érdekében rendelkezésére álló eszközökkel kellene fellépnie.

A koncessziós eljárások vonatkozásában észlelt, hosszasan vázolt, jogesetekkel is szemléltetett szabályozási anomáliák alapján megállapítottam, hogy a koncessziós eljárásokra vonatkozó szabályok –ritka kivételtől eltekintve –alkalmatlanok versenyeztetés során versenyvédelmi funkcióinak ellátására. Nem véletlen, hogy koncessziós eljárások vonatkozásában a GVH sem tárt fel semmilyen jogsértést. Álláspontom szerint a jelenlegi szabályozás mellett a GVH és nyomozó hatóság versenyvédelmi törekvései nem vezethetnek eredményre. A szabályozás kidolgozatlansága, illetve az eljárások laza dokumentálási rendje miatt az eljárásban közreműködő személyek esetleges számonkérése komoly nehézségekbe ütközne.

Tekintettel arra, hogy a jogalkotó az engedékenységi politikával kapcsolatos legsúlyosabb anomáliát felszámolta kartelltilalom büntetőjogi vetületeit megfogalmazó kartelltenyállás vonatkozásában, megállapítható, hogy büntetőjogi tényállás alkalmas funkciójának betöltésére, már csak a bátrabb, a védett jogi tárgy vonatkozásában felkészültebb jogalkalmazási szándék várat magára.

IV. A doktori értekezés tárgya szerinti publikációk jegyzéke

1. A kartellfelügyelet „karrierje” a hőskortól napjainkig. „PhD Tanulmányok” című kiadványsorozat 8. kötete, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája, Pécs 2009, karakterek száma: 50.355
2. „Kartellpolitika” a válságban. Rendészeti Szemle 2009/7-8., karakterek száma: 17.909
3. Kartelljogi „bűjocska” hazánkban és az Európai Unióban.: A Széchenyi István Egyetem Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kara és a Lifelong Learning Alapítvány által szervezett „Tanulás-tudás-gazdasági sikerek, avagy a tudásmenedzsment szerepe a gazdaság eredményességében” című konferencia (Győr, 2010. április 14.) lektorált tanulmánykötete, karakterek száma: 28.292
4. Össztűz alatt, avagy a kartelltilalom hazai és uniós vetületeinek együttes hatása: Jogelméleti szemle 2010/1. szám <http://jesz.ajk.elte.hu/kaszas41.html>, karakterek száma: 52.339
5. Jogágak harca a magyar kartelltilalom mezején. (2010): A Selye János Egyetem Gazdaságtudományi Kara, a Harsányi János Szakkollégium és a Lifelong Learning Magyarország Alapítvány által szervezett „Szellemi tőke, mint versenyelőny, avagy a tudásmenedzsment szerepe a versenyképességben” című konferencia (Szlovákia, Komárom, 2010. június 19.) lektorált tanulmánykötete, karakterek száma: 106.223
6. „Kartellevolúció” Magyarországon, avagy út a kriminalizáció felé. „PhD Tanulmányok” című kiadványsorozat 9. kötete, Pécs 2010, karakterek száma: 72.562
7. A Legfelsőbb Bíróság döntése az Albacomp Számítástechnikai Rt. és a Synergon Informatikai Rendszereket Tervező és Kivitelező Rt. kartellügyében. A színlelt megállapodás mint versenykorlátozó magatartás. Jogesetek Magyarázata 2010/3. szám, karakterek száma: 27.404
8. Hol könnyebb a zavarosban...?-avagy a kartellhajsza hazai és német vetületei. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2010/11. szám, karakterek száma: 44.214
9. A kartellezés felszámolásának nehézségei. Jog és állam 2010/14. szám, karakterek száma: 20.341
10. A kartellezők „jussa” hazánkban és az Európai Unióban. Jogtudományi Közlöny 2010/11. szám, karakterek száma: 40.466
11. Criminal law vs. competition law, or the interaction between branches of law in Hungarian and German cartel law. Studia Iuridica 2011/149. szám, karakterek száma: 48.028
12. „Kartellkarrier” a hazai és az osztrák büntetőjogban. Az állam és jog alapvető értékei I. (Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskolája által szervezett „Az állam és jog alapvető értékei” című konferencia tanulmánykötete), karakterek száma: 32.939

13. Aki nem lép egyszerre..., avagy az uniós jog hatása a hazai kartellfelderítésre. „PhD Tanulmányok” című kiadványsorozat 10. kötete, Pécs 2010, karakterek száma: 51.244
14. Kartelljogi aktivitás a hazai és a német büntetőjogban. *Glossa Iuridica* 2011/1. szám, karakterek száma: 20.349
15. A közbeszerzés büntetőjogi vetületei. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2011/12. szám, karakterek száma: 45.724
16. A „kartelloffenzíva” buktatói. A PTE-ÁJK által szervezett első doktorandusz konferencia tanulmánykötete, Pécs 2011, karakterek száma: 19.941
17. A közbeszerzési kartelljelenségek a gyakorlatban. Tóth Mihály Professor Úr 60. születésnapja alkalmából készített tanulmánykötet, Pécs 2011, karakterek száma: 25.306
18. The secret of the efficiency of the cartel chase as reflected by the comparison of Hungarian and German cartel law. (2011) Megjelenés alatt: West University of Timisoara kari lapja (Románia), karakterek száma: 35.077
19. Legal Hunt for Cartels in Hungary and the European Union. (2010) Megjelenés alatt: Románia, temesvári tanulmánykötet, karakterek száma: 31.653